

**ИЗВЕШТАЈ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОД ЕКСТЕРНИТЕ
ИСПИТИ НА ДРЖАВНАТА МАТУРА
2020/2021 ГОДИНА**

Државен испитен центар

Автори:

д-р Бети Ламева

м-р Тања Андонова Митревска

м-р Гордана Трајкова Костовска

Трајанка Аврамоска

Обработка на податоци:

д-р Бети Ламева

Ќебир Шемши

Содржина

Вовед	4
Законска основа за спроведување на државната матура	5
Институции, органи и тела одговорни за реализацијата на државната матура	7
Структура на државната матура.....	9
Подготовка и реализација на државната матура	11
Општи информации за испитите во рамките на државната матура 2020/2021	13
Што се проверува со екстерните испити?	19
Резултати од анализата за психометриските карактеристики на задачите во јунските тестови за екстерните испити од Државната матура 2020/21.....	24
Заклучни согледувања и препораки.....	44

Вовед

Во многу земји во светот екстерното оценување е дел од образовните системи. Се спроведува преку стандардизирани тестови кои ги изработуваат специјализирани и независни институции. Добиените резултати се користат за да се следи и мери квалитетот на образованите постигања.

Државната матура е еден вид на екстерен завршен испит кој се спроведува според меѓународната класификација на крај на ISCED 3, односно кај нас крајот од средното четиригодишно образование. Едена од целите на овој испит најчесто е и следење и контрола на квалитетот во средното образование. Република Северна Македонија е една од многуте држави во светот кои спроведуваат државна матура. Со успешно положување на предвидените испити учениците се здобиваат со диплома за завршено средно четиригодишно образование и имаат можност да се запишат на факултетите во нашата држава и надвор од неа. Спроведувањето на државната матура во четиригодишното средно образование во РСМ има за цел:

- подигање на општото ниво на знаења, умеења и способности кај учениците;
- следење и контрола на реализацијата на наставните програми;
- заокружување на образованието со испит и стекнување диплома за завршено средно образование;
- поквалитетна и поправедна селекција при влезот во високото образование;
- информирање на учениците, родителите и образовните институции за постигањата на учениците добиени по пат на валидни и веродостојни мерења.

Одговорна институција за севкупна подготовка и реализација на државната матура во нашата држава е Државниот испитен центар (ДИЦ). Тој ги подготвува испитните материјали, спроведува и објавува резултати за екстерните испити од државната матура. Преку анализа на постигнати резултати од екстерните испити ДИЦ предлага сугестии за подобрување на квалитетот на образовните постигања во средното образование.

Извештајот е подготвен со цел да биде доставен до сите образовни институции како би се запознале со резултатите од екстерните испити и истите би ги употребиле во насока на креирање политики за подобрување на квалитетот на образованието во доменот на своите надлежности.

Законска основа за спроведување на државната матура

Согласно член 2 од Законот за Државен испитен центар, тој е самостоен во своето работење и е основан покрај другото да врши организација, спроведување и поддршка на екстерните оценувања и проверување на постигањата на учениците во основното и средното образование. Па оттука ДИЦ е и одговорен за спроведување и на државната матура, при што користи и други законски одредби и правилници.

Во Законот за средно образование испитите на крајот на четиригодишното средно образование се пропишани во:

- член 33: „учениците во гимназиското образование полагаат државна матура или училишна матура“;
- член 35: „по завршувањето на јавното стручно образование со четиригодишно траење учениците полагаат државна матура или завршен испит“;
- член 37: „учениците кои ја завршиле последната година во јавното уметничко образование полагаат државна матура или училишна матура според утврдени испитни програми“.

Во Законот за високо образование во членот 108 со кој се регулираат условите и начинот на запишување на студии се вели: „на прв циклус универзитетски и стручни студии може да се запише лице кое положило државна матура или меѓународна матура“.

Реализацијата на испитите од државната матурата детално се регулираат во **Концепцијата за државна матура, училишна матура и за завршен испит во јавното средно образование**. Првата Концепција што беше донесена 2005 година од страна на министерот за образование и наука беше прв официјален документ во кој се дефинирани моделите на испити на крајот од средното четиригодишно образование. Истиот е во повеќе наврати менуван и дополнуван во насока на негово усовршување. Во периодот од 2008 до 2012 година државната матура се реализираше со два екстерни испити, два интерни испити и проекна задача, а потоа екстерната реализација на испитите се зголеми, односно се полагаа три екстерни испити, еден интерен и проекна задача. Заради новонастанатите околности предизвикани од пандемијата со Ковид 19 за матурантите од учебната 2019/2020 година се донесе *Уредбата со законска сила за изменување и дополнување на Уредбата со законска сила за примена на Законот за средно образование за време на вонредна состојба*, со која беше пропишано државна матура да полагаат само матурантите кои изминатите учебни години од одредени причини не успеале да се здобијат со диплома за државна матура, а матурантите од учебната 2019/2020 година се здобија директно со диплома за завршено средно образование. Наредната учебна година поради тоа што пандемијата продолжи и наставата се одвиваше на далечина, се донесоа измени на

Концепцијата со кои се пропиша државната матура да се реализира со два екстерни испити, два интерни испити и проектна задача.

Со **Правилник за начинот на полагање и оценување на резултатите на учениците на испитите во државната матура во гимназиското, стручното и уметничкото образование** се уредуваат начинот на полагањето и оценувањето на постигањата на учениците на испитите од државната матура во гимназиското образование, стручното образование со четиригодишно траење и во уметничкото образование. Во членот 2 е пропишано кој може да полага државна матура, односно: „Државната матура во гимназиското, стручното и уметничкото образование (во натамошниот текст: државна матура) е испит со кој ученикот (во натамошниот текст: кандидатот) го завршува гимназиското, стручното или уметничкото образование. Државна матура може да полага кандидат кој ја завршил последната година на гимназиското, стручното, односно уметничкото образование. Државна матура може да полага и кандидат кој претходно положил училишна матура во гимназиското образование или училишна матура во уметничко образование или завршен испит во стручното образование, но не во истата учебна година. Државна матура може да полага и кандидат кој полагал матура во рамките на програмата за меѓународна матура или друг вид на завршен испит во средното образование со четиригодишно траење. Државна матура може да полага и кандидат кој завршил четиригодишно средно образование во странство и се здобил со нострифицирана диплома.”

Во овој документ е регулирано дека проверувањето и оценувањето на знаењата и способностите на кандидатите на задолжителните и изборните екстерни испити од државната матура се врши екстерно со надворешни оценувачи.

Државната матура е нотирана и во **Стратегијата за образование 2018-2025**, поточно во алинеа 94 се појаснува улогата и нејзиното значење: „Со државната матура се очекува да се обезбеди контрола на квалитетот во средното образование, следење на реализацијата на наставните програми, заокружување на средното образование со соодветна диплома и да ја помогне селекцијата за универзитетско образование”.

Институции, органи и тела одговорни за реализацијата на државната матура

Согласно законските надлежности **Државниот испитен центар** е одговорна институција за реализација на државната матура. ДИЦ е надлежна институција за организирање и спроведување на екстерните испити од државната матура и во врска со тоа ги реализира следните активности:

- прибира податоци за кандидатите пријавени за полагање државна матура;
- изготвува тестови како мерни инструменти за сите екстерни испити;
- технички ги уредува тестовите за екстерните испити;
- го печати и пакува испитниот материјал;
- распишува конкурс и прави избор на оценувачи на тестовите за екстерните испити од државната матура;
- избира и именува тестатори и набљудувачи;
- реализира обуки за претседателите и секретарите на училишните матурски комисији, тестатор, набљудувачи, оценувачи на тестови;
- подготвува упатства за спроведување на државната матура (Водич за спроведување на државна матура, Упатство за тестатори, Упатства за набљудувачи...);
- го доставува испитниот материјал до училиштата и го презема по спроведувањето на испитите;
- го организира и спроведува процесот на оценување на тест книшките;
- врши внес на резултатите од тестовите, обработка и објавување на резултати;
- го организира и го спроведува процесот на приговори за екстерните испити;
- прави статистичка обработка на резултатите;
- ги доставува резултатите до училиштата;
- изготвува анализа за психометриските карактеристики на тестовите;
- подготвува извештај за спроведена државна матура во тековната учебна година.

Согласно Концепцијата, директорот на Државниот испитен центар формира **Државна матурска предметна комисија** за секој од предвидените екстерни испити. Секоја Државна матурска предметна комисија е составена од претседател и најмалку два члена. Претседателот, по правило, е од редот на наставно-научниот кадар од универзитетите во РСМ, еден од членовите е советник во ДИЦ, а другите членови се средношколски наставници од соодветниот наставен предмет. Секоја државна предметна матурска комисија ги има следниве задачи:

- да го подготви испитниот материјал за испитот (одреден број испитни задачи, стандардизирани тестови на знаење според кои ќе се проверуваат знаењата и способностите на учениците од екстерните испити);

- да подготви упатство за оценување на задачите;
- да учествува во определувањето на прагот на положеност на испитот и прагот за оценка 5.

Во организацијата и спроведувањето на државната матура во рамките на училиштето се формираат **Училишни матурски комисији** кои во соработка со ДИЦ ги реализираат предвидените активности. Секоја училишна матурска комисија (УМК) е составена од претседател, заменик претседател, секретар и членови. Бројот на членовите на УМК може да биде поголем доколку училиштето изведува настава на повеќе наставни јазици, изведува настава во повеќе различни објекти или училиштето има подрачни училишта. Претседателот, по правило е директорот на училиштето и се грижи за заштита на тајноста на испитниот материјал и севкупната организација на државната матура во училиштето. Клучна улога во организација на државната матура ја има секретарот на УМК. Негови главни задачи се: прибирање на пријави од кандидати, внес на податоци од пријавите на кандидати во базата на податоци, верификација на податоци од пријавените кандидати (со другите членови УМК), обезбедување на просторни услови (со претседателот на УМК), учество при прием и проверка на испитен материјал (со претседателот на УМК).

Државен матурски одбор е тело формирано од министерот за образование и наука кое е одговорно:

- да ја одобри и предложи до министерот концепцијата за спроведување на испитите на крајот од четиригодишното средно образование;
- да ги разгледува документите за организирање и спроведување на државната матура;
- да ги разгледува годишните извештаи за спроведените матурски испити во гимназиското, стручното и уметничкото образование;
- да предлага прагови на положеност до министерот за образование и наука за испитите кои се полагаат екстерно;
- да врши други работи кои се во функција на унапредување на државната матура во гимназиското, стручното и уметничкото образование.

Членови во ДМО се претставници од ДИЦ, МОН, БРО и универзитетите.

Структура на државната матура

Согласно *Концепцијата за државна матура, училишна матура и за завршен испит во јавното средно образование* оваа година, матурантите полагаа: два екстерни, два интерни испити и проектна задача. Поконкретно, според видот на образованието следува структурата на државната матура.

Гимназиско образование

1. Екстерен дел
 - задолжителен наставен предмет: македонски јазик и литература или албански јазик и литература или турски јазик и литература;
 - еден изборен наставен предмет: математика или странски јазик (англиски јазик или француски јазик или германски јазик или руски јазик).
2. Интерен дел
 - два изборни наставни предмети: се бираат од Листата на општообразовни наставни предмети за полагање на државна матура.
3. Проектна задача

Четиригодишно средно стручно образование

1. Екстерен дел
 - задолжителен наставен предмет: македонски јазик и литература или албански јазик и литература или турски јазик и литература;
 - еден изборен наставен предмет: математика или странски јазик (англиски јазик или француски јазик или германски јазик или руски јазик).
2. Интерен дел
 - еден изборен наставен предмет: се бира од Листата на општообразовни наставни предмети за полагање на државна матура;
 - еден изборен наставен предмет: се бира од Листата на стручни наставни предмети за полагање на државна матура.
3. Проектна задача

Уметничко образование:

1. Екстерен дел
 - задолжителен наставен предмет: македонски јазик и литература или албански јазик и литература или турски јазик и литература;
 - еден изборен наставен предмет: странски јазик (англиски јазик или француски јазик или германски јазик или руски јазик) или филозофија/естетика.
2. Интерен дел

- Еден изборен наставен предмет: се бира од Листа на општообразовни наставни предмети за полагање на државна матура;
- Еден изборен наставен предмет: се бира од Листа на стручни наставни предмети за полагање на државна матура.

3. Проектна задача

Подготовка и реализација на државната матура

Подготовката на екстерните испити од државната матура детално се опишани во посебен документ *Процедури за реализација на државна матура* кој е донесен од страна на директорот на ДИЦ.

Испитниот материјал за екстерните испити се изготвува согласно пропишана стандардизирана постапка. Структурата и содржината на тестовите се темели на утврдени испитни програми, кои пак се базираат на наставните програми од прва до четврта година кои се реализираат во редовната настава во средните училиштата.

Испитните програми се документи од јавен карактер од коишто училиштата, наставниците, учениците, родителите и сите други заинтересирани лица можат да ги добијат следните информации:

- која е општата цел на секој матурски испит,
- кои содржини се опфатени со испитот,
- кои се минимум потребните знаења за да се положи испитот,
- каква е структурата на тестот,
- на кое тежинско ниво се поставуваат прашањата во тестот,
- колкава е процентуалната застапеност на темите и содржините во тестот,
- опис на испитот и начин на оценување на постигањата на учениците.

Тестовите за екстерните испити за **државната матура 2020/2021** година се подготвуваа според скратени испитни програми подготвени од Бирото за развој на образованието.

Во испитните програми се дефинирани подрачјата и темите кои се појдовна основа за изготвување на испитните задачи. Бројот на задачи со кои се проверуваат знаењата и способностите на учениците од конкретни подрачја/теми/содржини од испитните програми се одредуваат согласно спецификациска шема која ја содржи секоја испитна програма. Во процесот на подготовка (составување) на испитните задачи учествуваат координаторите од Државниот испитен центар (кои најчесто се советници за соодветен екстерен испит) и членовите на ДМПК.

По изготвувањето на испитните задачи (за екстерниот испит по мајчините јазици се пристапува кон усогласување на тестовите), следи превод, лектура, уредување, печатење, шифрирање и пакување. Во секоја од наведените фази, одговорните лица од Државниот испитен центар, ги почитуваат стандарните постапки пропишани во *Процедурите за организирање и спроведување на екстерниот дел од државната матура*.

Екстерните испити од државната матура се полагаат согласно утврдената структура и начин опишани во *Концепцијата за државна матура, училишна матура и завршен испит во јавното средно образование* и *Правилник за начинот на полагање*

и оценување на резултатите на учениците на испитите во државната матура во гимназиското, стручното и уметничкото образование.

По внесот на податоците во база од кандидатите кои се пријавиле да полагаат државна матура од страна на секретарите на Училишните матурски комисији (УМК), Државниот испитен центар креира Протоколи, односно распоред на полагање по предмети, простории и кандидати. Сите пријавени ученици – матуранти од нашата држава, екстерните испити ги полагаат на ист датум и во исто време, согласно *Календарот за организација на учебната година во јавните средни училишта за учебната 2020/2021 година*. Начинот на организирање и спроведување на испитите се одвива според јасно утврдени правила и процедури. За кандидатите со посебни образовни потреби, во зависност од потребното прилагодување се обезбедуваат дополнителни услови согласно прописите. Целокупниот испитен материјал се печати и се пакува во ДИЦ.

ДИЦ на денот на испитот, најдоцна до 9:00 часот во училиштата го доставува испитниот материјал (тестови, резервни тестови, баркодови, распоред на тестатори по простории) до секоја Училишна матурска комисија. Екстерните испити се полагаат во испитни простории (училници) за кои се назначени тестатори кои се одговорни за правилна реализација. Секое училиште согласно бројот на потребни тестатори од ДИЦ пријавува листа на вработени (од редот на вработените наставници и стручни соработници). Изборот на тестаторите се прави според однапред утврдени критериуми. За тестатор не може да биде назначено лице за предмет кој го предава, ниту пак во училиште во кое работи. Оваа учебна година за првпат внесот на тестатори се реализираше електронски, односно директно од страна на секретарите на УМК во посебно изготвен модул, каде се изврши и автоматска распределба на тестатори по училишта и по испитни простории, креирање на договори и нивна дистрибуција.

Сите екстерни испити се реализираа со почеток во 10:00 часот, но имаат различно времетраење кое е пропишано согласно испитната програма (испитите по мајчините јазици траат 240 минути, по странските јазици и математика 180 минути, а испитите по филозофија и естетика по 150 минути).

Екстерните испити од државната матура во јунски испитен рок се реализираа на:

- 05.06.2021 година – македонски јазик и литература, албански јазик и литература и турски јазик и литература;
- 11.06.2021 година - математика, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, филозофија и естетика.

Екстерните испити од државната матура во августовски испитен рок се реализираа на:

- 11.08.2021 година – македонски јазик и литература, албански јазик и литература и турски јазик и литература;

13.08.2021 година - математика, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, филозофија и естетика.

Правилник за начинот на полагање и оценување на резултатите на учениците на испитите во државната матура во гимназиското, стручното и уметничкото образование оваа година се дополни со цел на учениците кои се пријавиле да полагаат државна матура во јунската испитна сесија 2021 година, а на денот на екстерниот испит се позитивни на Ковид 19 или се во изолација да им се овозможи во друг темин да полагаат, односно да се организира дополнителна испитна сесија. Дополнителна јунска испитна сесија согласно дополнувањата на *Календарот за организација на учебната година во јавните средни училишта за учебната 2020/2021 година* пропишано беше да се реализира на 25.06.2021 – македонски јазик и литература, албански јазик и литература и турски јазик и литература и на 28.06.2021 – математика, англиски јазик, француски јазик, германски јазик, руски јазик, филозофија, естетика.

По реализацијата на државната матура и по објавувањето на резултатите на учениците, Државниот испитен центар ги анализира психометриските карактеристики на тестовите со цел да утврдат нивните мерни карактеристики.

Координаторите за екстерните испити во ДИЦ ги информираат членовите на Државните предметни матурски комисии (изготвувачите на задачи) и оценувачите за резултатите од направената анализа и даваат насоки како да го подобрат квалитетот на испитните задачи и како да се обезбеди поголема стандардизација на тестовите на знаење. Истите ќе бидат презентирани во посебно поглавје на овој извештај.

Општи информации за испитите во рамките на државната матура 2020/2021

Како и секоја година, така и оваа година, ДИЦ беше подготвен за спроведување на државната матура согласно Планот и процедурите за организирање и спроведување на државната матура.

Во јунскиот испитен рок, во рамките на државната матура 2020/2021 година се пријавија да полагаат вкупно 15294 ученици/матуранти, од кои 7050 од гимназиско образование, 7983 ученици од стручно образование и 261 ученици од уметничко образование. Од пријавените кандидати на денот на испитот отсутствувале 873 кандидати. Државниот испитен центар испечати вкупно 32530 испитен материјал за јунски испитен рок.

Бројот на кандидати кои полагале државна матура распределени според наставни предмети (испити) што ги пријавиле се дадени во табелата подолу.

Табела 1: Број на кандидати според наставни предмети (испити) во јунскиот испитен рок

Наставен предмет (испит)	Бр. на пријавени кандидати	Бр. на присутни кандидати	Бр. на отсутни кандидати	Отсутни кандидати во %
македонски јазик и литература	10848	10647	201	1,85
албански јазик и литература	4078	3873	205	5,03
турски јазик и литература	272	253	19	6,99
англиски јазик	13452	13033	419	1,24
француски јазик	32	31	1	3,11
германски јазик	140	135	5	3,13
руски јазик	18	18	0	0,00
математика	1529	1510	19	3,57
филозофија	14	13	1	7,14
естетика	66	63	3	4,55
Вкупно	30449	29576	873	2,87

Во јунски испитен рок 2,87% од пријавените кандидати беа отсутни на некои од екстерни матурски испити. Најчеста причина за ова е неподготвеноста на кандидатите да полагаат државна матура заради слабиот успех постигнат во текот на средното образование и поради тоа одлучиле да полагаат училишна матура или завршен испит. Подзаконските акти им овозможуваат на кандидатите иако имаат пријавено државна матура на денот на испитот да бидат отсутни без да образложуваат зашто. Државниот испитен центар подготвува испитни материјали за сите пријавени кандидати, што значи за отсутните кандидати се трошат непотребно финансиски ресурси, а секако и човечки ресурси. Ова би требало во Правилникот за државна матура да се регулира и ограничи.

Општо согледување е дека кандидатите кои полагаа екстерни матурски испити во јунскиот испитен рок постигнаа добри резултати (средната оценка е 3,61). Најдобар среден успех постигнале матуранти на испитите по руски јазик (4,78), француски јазик (4,58) и германски јазик (4,56). Процентуално најмногу петки од бројот на матуранти кои го полагаа тој испит освоиле матурантите кои го полагаа испитот руски јазик, германски јазик и француски јазик. Добриот успех на испитите по германски и француски се должи на фактот што најголем број од учениците се дел од германските, односно француските паралелки во училиштата. Странскиот јазик во тие паралелки е застапен со 4-7 часа неделно. Додека пак, најслаби резултати постигнале матуранти кои го полагаа екстерниот испит по англиски јазик (средната оценка е 3,28). Од вкупно 13033 матуранти кои полагаа англиски јазик, 5,62% од нив (732) не го положиа испитот во јунски испитен рок.

Табела 2: Дистрибуција на оценки од јунски испитен рок по предмет

Наставен предмет (испит)	Не положили		Положиле со оценка								Средна оценка
			2		3		4		5		
	Бр.	Во %	Бр.	Во %	Бр.	Во %	Бр.	Во %	Бр.	Во %	
македонски јазик и литература	178	1,67	695	6,53	1972	18,52	4609	43,29	3193	29,99	3,93
албански јазик и литература	105	2,71	343	8,86	1095	28,27	1800	46,48	530	13,68	3,60
турски јазик и литература	3	1,19	19	7,51	85	33,60	124	49,01	22	8,70	3,57
англиски јазик	732	5,62	2155	16,53	4530	34,76	3929	30,15	1687	12,94	3,28
француски јазик	0	0,00	2	6,45	2	6,45	3	9,68	24	77,42	4,58
германски јазик	3	2,22	5	3,70	6	4,44	20	14,81	101	74,81	4,56
руски јазик	0	0,00	0	0,00	0	0,00	4	22,22	14	77,78	4,78
математика	24	1,59	110	7,28	223	14,77	510	33,77	643	42,58	4,08
филозофија	0	0	0	0,00	1	7,69	8	61,54	4	30,77	4,23
естетика	4	6,35	8	12,70	1	1,59	19	30,16	31	49,21	4,03
Вкупно	1049	3,55	3337	11,28	7915	26,76	11026	37,28	6249	21,13	3,61

Од пријавените кандидати за полагање на екстерните испити вкупно 8060 се девојчиња, а 7234 се момчиња. Резултатите од анализата покажуваат дека девојчињата постигнале подобри резултати на сите екстерни испити. Нивната средна оценка е 3,77, додека на момчињата 3,43.

Табелела 3: Постигања од јунски испитен рок по предмет и пол

Предмет	Женски			Машки		
	Бр. на кандидати	Просечен процент на решеност	Средна оценка	Бр. на кандидати	Просечен процент на решеност	Средна оценка
македонски јазик и литература	5589	72,90	4,12	5058	66,75	3,73
албански јазик и литература	2152	67,94	3,80	1721	60,57	3,34
турски јазик и литература	138	66,63	3,70	115	62,36	3,4
англиски јазик	7016	65,32	3,41	6017	60,53	3,13
француски јазик	23	82,89	4,61	8	82,32	4,5
германски јазик	88	88,32	4,58	47	87,20	4,53
руски јазик	14	93,15	4,79	4	80,00	4,75
математика	729	78,97	4,24	781	73,75	3,94
филозофија	9	80,00	4,44	4	40,82	2,75
естетика	26	87,50	4,46	37	78,87	3,73

Според податоците прикажани во Табела 3 може да се воочи дека момчињата повеќе ги имаат одбрано за полагање на екстерно ниво само предметите математика и естетика. Просечниот процент на решеност на испитите по сите предмети кај

девојчињата е повисок од просечниот процент на решеност кај момчињата. Следствено и постигнатата средна оценка на испитите кај девојчињата е повисока во однос на момчињата. **Постои статистички значајна разлика во просечниот процент на решеност на задачите помеѓу момчињата и девојчињата во испитите по: македонски јазик и литература, албански јазик и литература, англиски јазик и математика.**

Табелела 4: Постигања по видот на образование и предмет во јунски испитен рок

Предмет	Гимназиско		Стручно		Уметничко	
	N	P	N	P	N	P
македонски јазик и литература	5005	75,41	5428	65,29	214	62,18
албански јазик и литература	1706	65,31	2129	64,18	38	62,86
турски јазик и литература	171	65,80	82	62,38		
англиски јазик	5604	67,90	7257	59,48		
германски јазик	118	89,61	15	78,0		
француски јазик	27	85,45	4	48,21	1	64,29
руски јазик	10	98,29	8	76,46		
математика	729	78,97	781	73,75		
филозофија					13	90,26
естетика					63	82,43

Од податоците во Табелата бр. 4 може да се забележи дека матурантите од гимназиското образование на сите екстерни испити имаат постигнато повисоки просечни постигања од матурантите од средно стручно образование и од средно уметничко образование. Ова е и за очекување имајќи ја во предвид структурата на ученици кои се запишуваат во гимназиско образование. Со оглед на малиот број на кандидати од средно уметничко образование, статистичка значајност на разлики пресметана е само меѓу резултатите од гимназиско и стручно образование. **Постои статистички значајна разлика во просечниот процент на решеност на задачите помеѓу матурантите од гимназиско и од средно стручно образование по испитите од: македонски јазик и литература, англиски јазик, германски јазик и математика.**

На екстерните испити, најдобри постигања со просечна оценка од 3,90 имаат матурантите од гимназиско образование, а најслаби од средното стручно образование со просечна оценка од 3,36. Најголеми разлики во постигањата помеѓу учениците од гимназиско и од средно стручно образование има во екстерните испитите по предметите: математика, германски јазик, француски јазик и македонски јазик и литература.

Табелела 5: Просечна оценка по предмет и вид на образование во јунски испитен рок

Предмет	Вид на образование		
	гимназиско	стручно	уметничко
македонски јазик и литература	4,28	3,64	3,44
албански јазик и литература	3,63	3,57	3,47
турски јазик и литература	3,61	3,43	
англиски јазик	3,56	3,07	3,13
француски јаик	4,92	2,5	4
германски јазик	4,64	3,93	4,5
руски јазик	5	4,5	
математика	4,28	3,52	
естетика			
филозофија			
Вкупно	3,90	3,36	3,44

Во августовскиот испитен рок, за полагање на испити се пријавија 1091 кандидат, од кои: 266 од гимназиско образование, 803 од средно стручно образование и 22 кандидати од средно уметничко образование. Државниот испитен центар подготви и испечати вкупно 1890 тест-книшки.

Табела 6: Дистрибуција на кандидати според наставни предмети (испити) во августовски испитен рок

Предмет	Бр. на пријавени кандидати по предмет	Бр. на присутни кандидати	Бр. на отсутни кандидати	Отсутни кандидати во %
македонски јазик и литература	223	197	26	11,66
албански јазик и литература	208	129	79	37,98
турски јазик и литература	13	10	3	23,08
англиски јазик	863	712	151	17,50
француски јазик	1	0	1	100,00
германски јазик	5	3	2	40,00
руски јазик	0	0	0	0
математика	28	25	3	10,71
филозофија	0	0	0	0,00
естетика	7	7	0	0,00
Вкупно	1348	1083	265	19,66

Од податоците во Табела 6 може да се забележи дека во споредба со јунскиот испитен рок, бројот на кандидати кои се пријавиле да полагаат во августовскиот испитен рок е многу мал. Од пријавените кандидати скоро 20% на денот на испитот се отсутни. Отсуството на пријавените кандидати од полагање на испити (особено во

августовската сесија) е проблем со кој се соочува Државниот испитен центар веќе повеќе години наназад. Во извештаите за државна матура и во претходните години е нотиран овој проблем, односно економската неоправданост на августовската сесија. За да се реши овој проблем потребни се измени во Правилникот за државна матура. Едно од решенијата е неоправданото отсуство на кандидатите кои пријавиле државна матура да се санкционира. Поголемиот број од кандидатите кои полагаат испити во августовска сесија, најчесто се матурантите кои веќе полагале во јунската сесија или во сесии од претходни години, и не положили. Успехот на овие кандидати беше очекуван.

Табела 7: Постигнат успех во августовската испитна сесија

Наставен предмет (испит)	Не положили		Положили со оценка								Средна оценка
			2		3		4		5		
	Број	Во %	Број	Во %	Број	Во %	Број	Во %	Број	Во %	
македонски јазик и литература	39	19,80	52	26,40	77	39,09	26	13,20	3	1,52	2,50
албански јазик и литература	19	14,73	24	18,60	37	26,68	41	31,78	8	6,20	2,96
турски јазик и литература	1	10	5	50	1	10	1	10	2	20	2,80
англиски јазик	353	49.58	201	28,23	127	17,84	30	4,21	1	0,14	1,77
француски јазик	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	-
германски јазик	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	100,00	5,00
руски јазик	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
математика	11	44	9	36	1	4	2	8	2	8	2
филозофија	0	0,00	0	0,00	0	0	0	0,00	0	0	0
Естетика	0	0	3	42,86	1	14,29	0	0,00	0	0,00	3,00
Вкупно	423	39,06	294	27,15	244	22,53	104	9,60	18	1,66	2,08

Што се проверува со екстерните испити?

Македонски јазик и литература/ албански јазик и литература/ турски јазик и литература

Испитниот материјал за предметите македонски јазик и литература, албански јазик и литература и турски јазик и литература за државната матура во учебната 2020/2021 година се темелеше на скратените испитни програми. Скратената испитна програма е со исти структурни содржини за сите три испитни предмети. Разликите во содржините помеѓу предметите македонски јазик и литература, албански јазик и литература и турски јазик и литература постојат само во имињата на авторите и делата кои се претставници на националната книжевност и некои специфики поврзани со подрачјето јазик. Подготовката на севкупниот испитен материјал за сите три испитни предмети почитува заеднички правила за изготвување. Содржината на тестот за македонски јазик и литература, албански јазик и литература и турски јазик и литература е ист повеќе од 80 % во сите реализирани испитни сесии досега во рамките на државна матура. Способностите пишување, читање со разбирање, теорија на литература, анализа на дело и автор од светската литература се проверуваат со исти задачи. За задачите со кои се проверуваат знаењата и умеењата на учениците во подрачјето јазик и за претставниците на националната книжевност при изготвување на тестовите се внимава да имаат релативно исти поставени барања.

Во изготвувањето на испитниот материјал (тест, упатство за оценување) за испитните сесии јуни/август 2021 г. се почитуваа воспоставените правила и процедури за подготовка на тест за екстерен испит во рамките на Државна матура, кои се дел од испитната програма за македонски јазик и литература, албански јазик и литература и турски јазик и литература.

Тестот за оваа испитна година содржеше 33 задачи со вкупно 70 барања, при што се почитуваше и процентот на исти содржини во тестот за сите три испитни предмети.

Во поставената структура на тестот за оваа испитна година учениците пишуваа еден текст со право на избор меѓу две теми. Насоките за реализација на испитот беа поставени на веб локацијата на ДИЦ во месец јануари 2021 година.

Задачите и барањата во тестовите беа распоредени на следниов начин:

- со 9 задачи и 28 барања се проверуваше способноста книжевна анализа;
- со 2 задачи и 18 барања се тестираше способноста читање со разбирање;

- со 1 задача со 3 барања се проверуваше способноста пишување. Кон оваа задача се додадени и 21 задача од подрачјето јазик.

Максимумот бодови што можеа да се добијат на на тестот изнесуваше 80.

Во оваа испитна сесија испитните задачи од способноста пишување се вреднуваа според 3 критериуми и нова распределба на бодовите. Промената на распределбата на бодовите следеше по согледувањата добиени од неколку циклуси на оценување кога се увиде дека поставеноста на бодовите 2, 2, 9 го оневозможува правилното вреднување на критериумот јазик. Членовите на ДПМК, кои истовремено се и оценувачи, направија прераспределба на бодовите според која критериумот јазик го вреднуваа со 4 бода, критериумот композиција со 3 бода и критериумот креативност со 6 бода. Според ова прераспределба, за способноста пишување матурантите можеа да освојат 13 бода, додека преостанатите 67 бодови ги добиваа за задачите од способностите читање со разбирање и книжевна анализа заедно со задачите од подрачјето јазик кои се бодираа со по еден бод.

Со поставените барања од сите задачи се проверуваа повеќе цели преку кои се извлечени специфични знаења и умеења од сите 3 способности. Решавањето на тестот за секој од трите испити траеше 240 минити.

Англиски јазик

Екстерниот испит по англиски јазик има за цел да ја провери оспособеноста на учениците за читање, пишување и примена на јазичните елементи во даден контекст. Испитот се состои од три дела. Со делот читање се проверува колку учениците ја разбираат главната идеја во даден текст на англиски јазик, како ја разбираат логичната поврзаност на речениците во текст и колку ги разбираат лексичките и граматичките обрасци во текстот. Со делот пишување се проверуваат две цели – оспособеноста на учениците да напишат кусо писмо како и оспособеноста да напишат есеј на позната тема. Со делот примена на јазичните елементи во контекст се проверува оспособеноста на учениците за примена на лексичките единици, граматичките структури и идиоми во контекст.

Тестот по англиски јазик подготвен за јунската испитна сесија 2020/21 содржи 7 задачи со вкупно 33 барања кои учениците ги одговараа за време од 180 минути. Со задачите се проверуваа знаења и способности на учениците од три подрачја: читање со разбирање, примена на јазични елементи и пишување.

Тестот ја има следната структура: 15 прашања од затворен тип од подрачјето читање со разбирање кои се бодираа со по еден бод, 30 прашања од отворен тип со куси одговори од подрачјето примена на јазични елементи и 2 прашања од отворен

тип со подолг одговор, од подрачјето пишување чиј вкупен број на бодови изнесува 25. Вкупен број на бодови во тестот е 70.

Германски јазик, француски јазик, руски јазик

Општа цел на испитите по германски, француски и руски јазик е да се провери на кое ниво учениците се оспособени да разберат прочитан текст, да напишат и применат јазични елементи во даден контекст.

Проверката на знаењата и способностите на учениците се реализира преку тест кој содржи три дела. Со делот читање се проверува: колку учениците ја разбираат главната идеја во даден текст на германски, односно француски, односно руски јазик, како ја разбираат логичната поврзаност на речениците и колку ги разбираат лексичките и граматичките обрасци во текстот. Ова подрачје во тестот се проверува преку неколку типа на задачи: задачи со повеќечлен избор, задачи со поврзување и задачи со пополнување на празнини во текст. Вкупниот број на бодови на овие задачи изнесува 20.

Со делот пишување се проверуваат две цели – оспособеноста на учениците да напишат писмо (формално и неформално) и оспособеноста да напишат јасен текст на позната тема. Делот пишување во тестот е застапен со задачи чиј вкупен број на бодови е 35, а делот примена на јазични елементи во контекст е застапен со број на задачи чиј вкупен број бодови е 10. Вкупниот број на бодови во тестовите по овие странски јазици е 65, а времето на решавање е 180 минути.

Математика

Со испитот по математика се проверуваат знаења и способности од четири математички подрачја: алгебра, геометрија, аналитичка геометрија и прогресии распоредени во четири тежински нивоа. Со задачите од првото тежинско ниво се проверува колку учениците ги знаат математичките поими, факти. Со задачите од второто тежинско ниво се проверува колку учениците се оспособени да ги применуваат математичките факти и постапки на конкретен пример. Со задачите од третото тежинско ниво се проверува колку учениците умеат да решаваат едноставни проблеми и со задачите од четвртото тежинско ниво се проверува колку се учениците оспособени логички, критички и систематски да размислуваат.

Општа цел на испитот по математика е да се провери дали со стекнатото знаење ученикот е подготвен да размислува логички, да решава проблеми, да го користи соодветно математичкото знаење и способности во различни контексти; правилно да проценува и одредува методи најсоодветни за решавање на дадени проблеми, разбирајќи ја меѓусебната поврзаност на математичките подрачја.

Знаењата и способностите на учениците се проверуваат преку тест на знаење кој содржи 40% задачи од подрачјето алгебра, 35% од подрачјето геометрија, 15% од аналитичка геометрија и 10% од подрачјето прогресии. Тестот по математика во јунски и августовски испитен рок во учебната 2020/2021 година содржеше 40 задачи од наведените подрачја, при што 20 задачи беа од затворен тип, 10 задачи со краток одговор и 10 задачи со целосна постапка на решавање. Времето на решавање на тестот по математика е 180 минути.

Филозофија

Испитот по филозофија оваа година се реализираше преку тест составен според скратена испитна програма.

Испитот по филозофија можеа да го полагаат како екстерен изборен предмет само учениците /матуранти од средното уметничко училиште. Од тие причини бројот на кандидатите кои избраа да полагаат филозофија беше многу мал (14).

Тестот по филозофија за јунскиот испитен рок содржеше 46 задачи, за чии точни одговори ученикот можеше да добие максимум 60 бода. Структурата на тестот, во квалитативна и квантитативна смисла е направена согласно спецификациската мрежа поместна во испитната програма по филозофија.

Со задачите се проверуваа знаењата на учениците од 6 програмски подрачја/ тематски целини: воведни сознанија за филозофијата, античка филозофија, средновековна филозофија, нововековна филозофија, современа филозофија и филозофија на 20-от век кои според тежинските нивоа беа поделени во 3 групи. Првото ниво е ниво на препознавање учениците и идентификување на филозофски термини, поими, идеи, концепции, учења, законитости, проблеми. Со задачите од второ ниво учениците треба да објаснуваат, толкуваат, сумираат, класифицираат филозофски идеи и концепции и учења, додека во третото ниво точните одговори подразбираат заклучување, споредување, примена на стекнати знаења, анализирање и вреднување на филозофски учења и проблеми. Тестот содржеше 26 задачи со повеќеделен избор, 14 задачи со краток одговор, 2 задачи со поврзување и 4 структурирани есејски задачи. Времето на решавање на тестот беше 150 минути.

Естетика

Испитот по естетика можеа да го полагаат само учениците од средните музички училишта во нашата земја. Целта на испитот е да се провери дали учениците ги разбираат поими во естетиката, дали умеат да ги протолкуваат идеите, концептте во естетиката и колку се оспособени критички да размислуваат и да даваат одговори на конкретни предизвици во естетиката.

На испитот по естетика кој се реализираше во јунскиот испитен рок, знаењата и способностите на учениците се проверуваа преку тест составен од 46 задачи на три тежински нивоа од кои 30 задачи од затворен тип, 12 задачи со краток одговор, 3 задачи со поврзување и 1 структурирана задача. Согласно спецификациската мрежа во испитната програма при подготвувањето на задачите членовите на ДПМК ја имаа предвид скратената испитна програма по естетика.

Со тестот се проверуваа знаења и способности од 9 подрачја/теми: Што е уметноста; Историја на естетички идеи; Уметноста како комуникација; Естетски вредности; Уметничко дело; Уметностите и нивните карактеристики; Улогата на уметникот; Вкусот и оценката и Уметноста во современиот свет.

Времето на решавање на тестот беше 150 минути.

Резултати од анализата за психометриските карактеристики на задачите во јунските тестови за екстерните испити од Државната матура 2020/21

Со цел да се проверат мерните карактеристики на изготвените тестови за јунската испитна сесија на Државната матура 2020/21, како и психометриските карактеристики на задачите во нив за анализа на податоците беше користен програмски пакет за тест и ајтем анализа TiaPlus.¹ Во продолжение следи анализа на резултатите од јунските тестови за секој од екстерните предмети од јунски испитен рок.

Македонски јазик и литература

Во јунскиот испитен рок, испитот по македонски јазик и литература го полагаа вкупно 10647 кандидати, од кои 10469 положиле, односно само 1,67% од кандидатите не го положија испитот.

Тестот содржеше 16 задачи од затворен тип (со повеќечлен избор) и 17 задачи од отворен тип. Со нив се проверуваше оспособеноста на учениците за пишување, книжевна анализа, читање со разбирање и примената на знаења од подрачјето јазик. Просечниот процент на решеност на задачите е 69,98, односно просечно освоени се 55,99 бода од 80 максимум.

Табела 8: Процент на просечна решеност на задачите во тестот

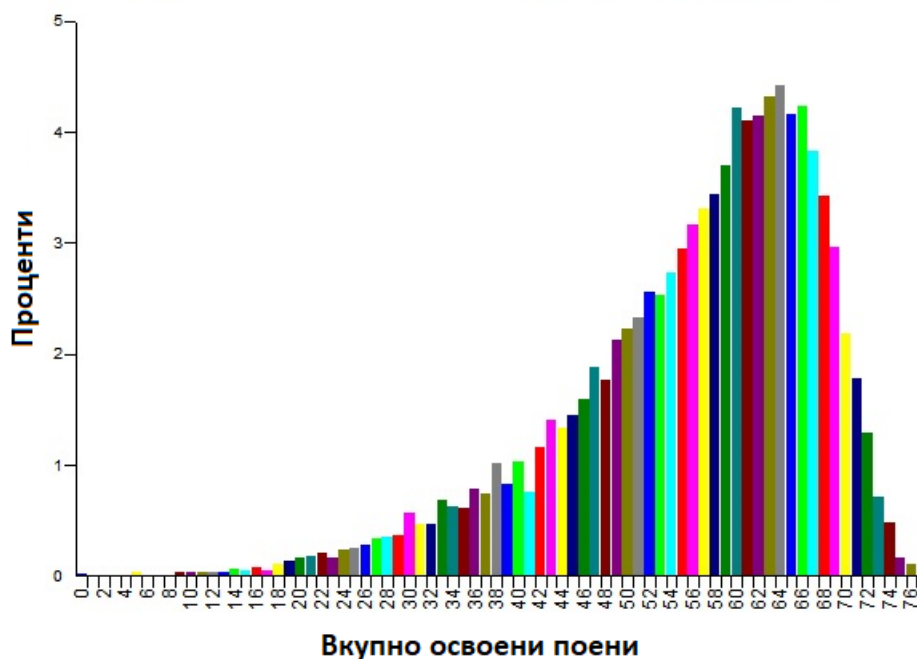
	Процентот на точни одговори	80%-100%	60%-79%	40%-59%	20%-39%	19%-0%
	барања со повеќечлен избор	16	10	2		
	барања од есејски вид	15	11	7	5	1

Најголем број од задачите во тестот покажуваат добри мерни карактеристики. Голем број од задачите имаат висок процент на точна решеност, но истовремено се и со добра дискриминативност. Од прикажаната табела се гледа дека има голем број

¹ Преку оваа анализа се обезбедуваат информации за квалитетот на секоја поединечна задача во тестовите, како и за секој тест во целина. Во августовската испитна сесија мал е бројот на ученици кои полагаат државна матура (на некои испити се јавуваат и помалку од 200 кандидати) и затоа не се прави TiaPlus анализата.

задачи од двата вида кои се со точна решеност меѓу 80-100%, додека само една испитна задача е со решеност до 20%. Тоа би значело дека тестот е лесен, но и дека ги мери постигањата на учениците.

Графикон 1. *Постигања на тестот од јунски испитен рок по македонски јазик и литература*

Според анализата тестот и од приказот на хистограмот се согледува дека дистрибуцијата на вкупните резултати е насочен кон повисоките вредности и тестот е во категорија на просечно лесни тестови.

Табела бр. 9: *Процент на решеност по способности/подрачја*

Способност/подрачје	Процент на решеност
Книжевна анализа	76,43%
Читање со разбирање	63,75 %
Пишување	51,64 %
Јазик	78,07 %

Оваа испитна сесија матурантите најдобри постигања имаат во задачите од подрачјето јазик, а релативно добри знаења покажуваат во способноста книжевна анализа. Послаби постигања учениците покажуваат во решавање на задачите од способноста читање со разбирање (слични се резултатите во сите наставни јазици) што

не е својствено за оваа способност повеќе испитни сесии наназад. Според увидот во анализата задачите од оваа способност имаат добри мерни показатели. Послабата точна решеност на барањата во оваа способност можеби се должи на специфичната сложеност на понудените текстови во кои за точен одговор беше потребно поврзување на информации, наспроти помалиот број на експлицитно дадени факти. Или послабите резултати се должат на проретченото читање на ваков вид текстови во онлајн наставата што се реализираше оваа учебна година. И во оваа испитна сесија најслаби се постигањата на учениците во способноста пишување.

Оваа испитна сесија точната решеност на задачите од повеќечлен избор во споредба со отворените задачи е незначително повисока. Но, севкупно отворените задачи имаат подобри показатели во целината на тестот. Во споредба со резултатите од претходните испитни сесии оваа година има помал број на задачи кои имаат точна решеност над 90%.

Табела бр 10: Споредба на постигања

Подрачје	Процент на решеност	
	2019 г.	2021 г.
Книжевна анализа	77,99	76,43
Читање со разбирање	79,28	63,75
Пишување	45,21	51,64
Јазик	73,47	78,07

Од споредбата меѓу просечните постигања по подрачја во 2019 и во 2021 година може да се согледа дека способноста пишување и во подрачјето јазик се повисоки, наспроти способноста читање со разбирање и книжевна анализа каде постигањата се пониски.

Досегашните критични точки, поточно знаењата и умеењата од подрачјето јазик и оспособеноста за пишување, кои во сите досегашни реализирани матурски испити имаа најслаби постигања, годинава имаат повисоки резултати, но сепак во внатрешната споредба меѓу способностите повторно покажуваат ниска постигнатост. Оваа слика укажува на предизвикот кој се провлекува, а е поврзан со недоволната присутност на пишувањето и практикувањето на содржините од подрачјето јазик во наставната практика.

Албански јазик и литература

Во јунскиот испитен рок на државната матура предметот албански јазик и литература го полагаа вкупно 3873 кандидати.

Тестот содржи 16 задачи од затворен тип (со повеќечлен избор) и 17 задачи од отворен тип. Со нив се проверуваше оспособеноста на учениците за пишување, книжевна анализа, читање со разбирање и примената на знаења од подрачјето јазик.

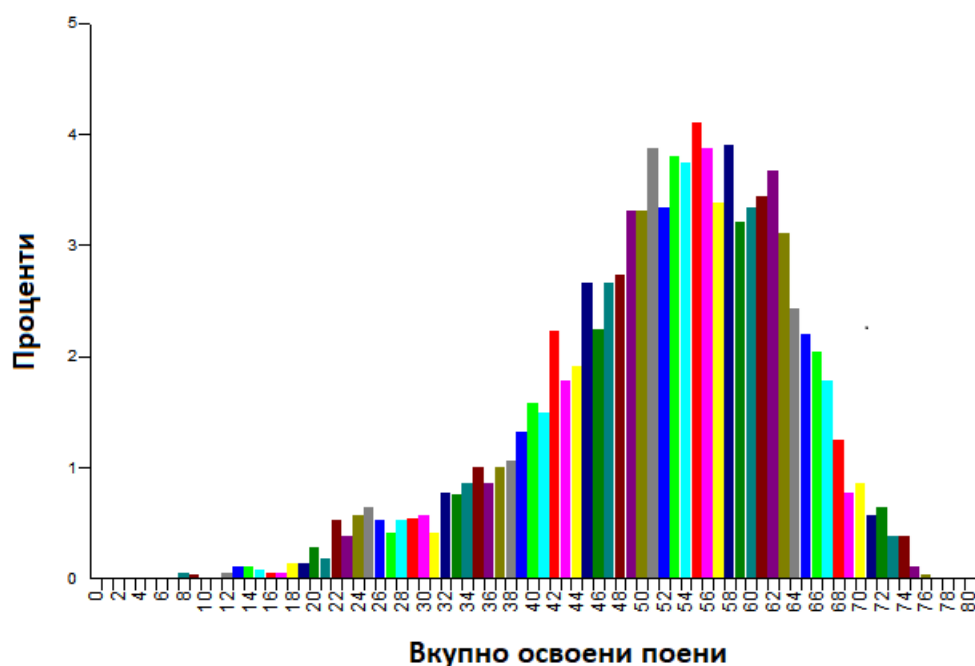
Табела бр.11: Процент на просечна решеност на задачите во тестот

	Процентот на точни одговори	80%-100%	60%-79%	40%- 59%	20%-39%	0%-19%
	барања со повеќечлен избор	20	4	3	1	
	барања од есејски вид	11	12	9	6	1

Со тест-книшката се проверуваше оспособеноста на учениците во 3 способности пишување, книжевна анализа и читање со разбирање. Процентот на просечна решеност на тестот е 64,66, односно 51,73 бода од максимум 80..

Во голем број задачи од двата вида според прикажаната табела точната решеност е меѓу 60-90 %, додека 1 задача е со решеност од 1 до 19 проценти. Според анализата на тестот и од приказот на хистограмот се согледува дека дистрибуцијата на резултатите е насочен кон повисоките вредности од што се заклучува дека тестот е во категорија на просечно лесни тестови.

Графикон 2. *Постигања на тестот од јунски испитен рок по албански јазик и литература*

Резултатите од тестот 2021 г. покажуваат реалативно слични постигања на учениците во способностите читање со разбирање, книжевна анализа, додека отскокнуваат во знаењата во подрачјето јазик. Видливо послаби постигања учениците покажуваат во решавање на задачите од способноста читање со разбирање (слични се резултатите во сите наставни јазици) што не е својствено за оваа способност повеќе испитни сесии наназад. Според увидот во анализата задачите од оваа способност имаат добри мерни показатели. Послабата точна решеност на барањата во оваа способност можеби се должи на специфичната сложеност на понудените текстови во кои за точен одговор беше потребно поврзување на информации, наспроти помалиот број на експлицитни факти. Или послабите резултати се должат на проретченото читање на ваков вид текстови во онлајн наставата што се реализираше оваа учебна година. Учениците покажуваат најслаби постигања во способноста пишување.

Табела бр. 12: Процент на решеност по способности/подрачја

Способност/подрачје	Процент на решеност
Книжевна анализа	65,99 %
Читање со разбирање	60,05 %
Пишување	40,62 %
Јазик	81,74 %

Најголем број на задачи во јунскиот тест по албански јазик и литература имаат добри психометриски карактеристики, имаат висок процент на точна решеност и се со релативно добра дискриминативност. Тоа значи дека тестот е просечно лесен и дека ги мери постигањата на учениците. Во подрачјето јазик, задачите од отворен тип се со

подобри карактеристики. Отворените задачи севкупно имаат подобри показатели во целината на тестот. Во споредба со резултатите од претходните испитни сесии оваа година има мал број на задачи кои имаат точна решеност над 90%.

Во табелата подолу направена е споредба на постигањата на учениците по способности и подрачја во две последователни испитни години (2019 г. и 2021 година). Бројките покажуваат дека во 2021 година учениците имаат послаби резултати/постигања во однос на 2019 година во сите четири подрачја/способности. Како можни причини за тоа можат да се наведат: он-лајн наставата, скратеното времетраење на часовите и неможноста да се реализираат дополнителни часови за подготовка на учениците за државната матура, скратените наставни програми, недоволната подготвеност и несериозниот однос на учениците кон државната матура.

Табела бр. 13: Споредба на постигања

Подрачје	Процент на решеност	
	2019 г.	2021 г.
Книжевна анализа	75,31	65,99
Читање со разбирање	79,34	60,05
Пишување	44,91	40,62
Јазик	84,94	81,74

Турски јазик и литература

Испитот по турски јазик и литература, во јунскиот испитен рок 2021 г. на државната матура, го полагаа вкупно 253 кандидати.

Просечниот процент на решеност на тестот е 64,69 %, односно 51,75 бода. Од прикажаната табела се гледа дека има голем број задачи од двата вида се со точна решеност меѓу 80-100 %, додека шест испитни задачи се со решеност од 1 до 19 проценти. Кон оваа бројка на задачи со ниска решеност може да се вбројат и 9 задачи до 38% точна решеност.

Седумнаесет задачи од вкупниот број на испитни задачи во тестот (33), се задачи од отворен тип, а остаток се задачи со повеќечлен избор. Со нив се проверуваше оспособеноста на учениците за пишување, книжевна анализа, читање со разбирање и примената на знаења од подрачјето јазик.

Табела бр.14: Процент на просечна решеност на задачите во тестот

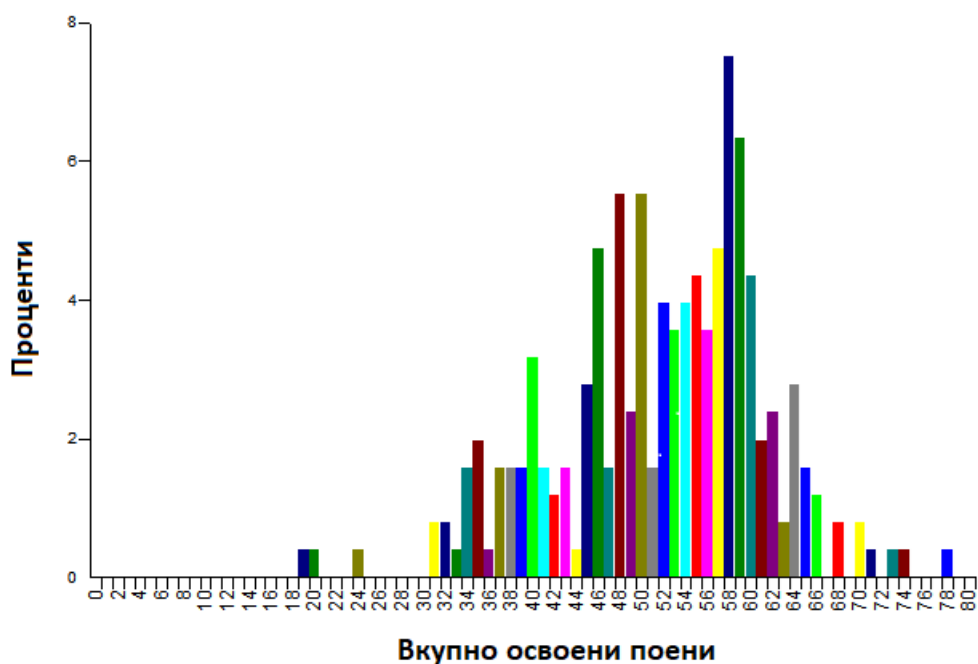
	Процентот на точни одговори	80%-100%	60%-79%	40%-59%	20%-39%	0%-19%
	барања со повеќечлен избор	14	6	2	4	2
	барања од есејски вид	15	10	5	5	4

Раководејќи се од бројките во анализата и од приказот на добиениот хистограм може да се каже дека тестот во целина спаѓа во категоријата просечно лесни тестови. Постигањата на учениците се скоро изедначени во способностите книжевна анализа, читање со разбирање и во подрачјето јазик. Послаби се постигањата на учениците во способноста пишување.

Табела бр.15: Процент на решеност на задачите во тестот по подрачја

Способност/подрачје	Процент на решеност
Книжевна анализа	70,36%
Читање со разбирање	60,78%
Пишување	59,20%
Јазик	63,88%

Графикон 3. Постигања на тестот од јунски испитен рок по турски јазик и литература

Задачите од отворен тип во тестот по турски јазик и литература имаат подобри психометриски карактеристики отколку задачите со повеќечлен избор. Точната решеност на задачите со повеќечлен избор е релативно повисока во споредба со онаа на задачите од отворен тип, но затоа пак се помалку дискриминативни. Отворените задачи подобро функционираат во целината на тестот. Даваат можност да се издвојат подобрите ученици од останатите кои исто така точно ги решиле задачите во тестот.

Во табелата дадени се постигањата по способности и подрачја во две последователни испитни години 2019 г. и 2021 година. Може да се заклучи дека учениците во 2019 година биле подобри во способноста читање со разбирање и во подрачјето јазик наспроти постигањата во 2021 година. Видливо подобрување во 2021 година постигнале учениците во способноста пишување. Послабите резултати на учениците оваа година се должат на техничките слабости кои ги предизвика он лајн наставата.

Табела бр.16: Разлики во постигањата на учениците во 2019 и 2021 година

Подрачје	Процент на решеност	
	2019 г.	2021 г.
Книжевна анализа	76,88	70,36
Читање со разбирање	76,96	60,78
Пишување	44,92	59,20
Јазик	79,34	63,88

Општ заклучок е дека учениците на испитите по македонски јазик и литература, албански јазик и литература и турски јазик и литература, во јунскиот испитен рок, во рамките на државната матура 2020/21 покажаа различни нивоа на знаења и способности во подрачјата кои се проверуваа со тестовите. Учениците кои го решаваа тестот на македонски јазик покажаа најдобри способности во подрачјата книжевна анализа и читање со разбирање, додека учениците на тестот по албански јазик покажуваа најдобри резултати во подрачјето јазик. Најдобри способности за пишување покажаа учениците на тестот по турски јазик.

Но, она што е заедничко е дека учениците на сите три јазици имаат потешкотии во пишување на текст со зададени насоки. Се чини дека на учениците не им се докрај јасни правилата за содржинско средување на текст што се должи на недоволното практикување на пишувањето во текот на процесот на учење.

Табела бр. 17: Просечни постигања на ученици по подрачјата и наставни јазици

Предмет	Процент на решеност	Читање со разбирање	Книжевна анализа	Јазик	Пишување
Македонски јазик и литература	69,98	63,75	76,43	78,07	51,64
Албански јазик и литература	64,66	60,05	65,99	81,74	40,62
Турски јазик и литература	64,69	60,78	70,36	63,88	59,20

Сите ученици независно од јазикот на кој ја следат наставата, имаат потешкотии и во способноста за книжевна анализа (да направат анализа на даден уметнички текст или да одговорат на прашања во кои се бара примена на знаењата од теоријата на литературата). Овие потешкотии се особено евидентни кај учениците кои го решавале тестот по албански јазик и литература. Најдобра оспособеност учениците покажуваат во решавање на задачите од подрачјето јазик (задачи со повеќечлен избор), додека на задачите во кои учениците треба да дадат суд, свое мислење за даден проблем тогаш процентот на точна решеност е помал.

Ако се разгледуваат резултатите на постигањата на учениците по вид на образование тогаш учениците од гимназиското образование на сите три наставни јазици покажуваат повисоки постигања.

Табела бр.18: Постигања на способности и подрачја по вид на образование

Предмет	Вид на образование	Постигања по способности и подрачја
	Гимназиско образование	Книжевна анализа – 81,53 Јазик – 82,65 Читање – 68,77 Пишување – 59,70
	Стручно образование	Книжевна анализа – 72,16 Јазик – 74,22 Читање – 59,32 Пишување – 44,32
	Уметничко образование	Книжевна анализа – 65,52 Јазик – 68,80 Читање – 58,85 Пишување – 48,92
	Гимназиско образование	Книжевна анализа – 66,06 Јазик – 82,94 Читање – 60,51 Пишување – 41,84
	Стручно образование	Книжевна анализа – 65,95 Јазик – 80,82 Читање – 59,61 Пишување – 39,92
	Уметничко образование	Книжевна анализа – 64,57 Јазик – 79,70 Читање – 63,89 Пишување – 30,57
	Гимназиско образование	Книжевна анализа – 69,63 Јазик – 67,64 Читање – 60,10 Пишување – 62,44
	Стручно образование	Книжевна анализа – 71,86 Јазик – 56,04 Читање – 62,20 Пишување – 52,44

Разликите во постигањата се највидливи во способноста пишување. Учениците од гимназиско образование кои следат настава на македонски јазик и на албански јазик имаат подобри резултати во способноста книжевна анализа. Овие резултатит се показател на потребата за раздвојување на испитите од државна матура во различните видови на образованието. Исто така овие резултати покажуваат дека колку и да е соодветно направен пресекот на наставните содржини од гимназиско, стручно и уметничко образование во испитните програми, различниот број на неделен фонд на часови влијае на постигањата кај учениците.

Генерална препорака која е во насока на подобрување на успехот и квалитетот на стекнатите знаења и способности на учениците на екстерните испити по македонски јазик и литература, албански јазик и литература и турски јазик и литература е: **во текот**

на редовната настава, наставниците да одвојуваат повеќе време од редовната настава за: апликативна примена на јазикот, за примена на теоријата на литературата во структурна анализа на книжевни дела, за примена на читање со разбирање на различни видови текстови, за пишување различни форми на писмено изразување.

Англиски јазик

Јунскиот тест за испитот по англиски јазик за државната матура се подготвуваше според скратена испитна програма и при тоа се почитуваа воспоставените правила и процедури за подготовка на тест за екстерен испит во рамките на Државна матура, кои се дел од испитната програма за англиски јазик.

Тестот содржеше 7 задачи со вкупно 33 барања. 5 задачи се од отворен вид и 2 задачи кои имаат барања со повеќечлен избор. Задачите беа распоредени според следниот редослед: со 2 задачи и 15 барања се тестираше способноста (вештината) читање со разбирање; со 3 задачи и 12 барања се тестираше вештината примена на јазични елементи во контекст; со 2 задачи и 6 барања (описи за критериуми) се проверуваше вештината пишување.

Максимумот бодови што можеа да се добијат на овој тест изнесуваше 70. На вештината пишување вкупно отпаѓаат 25 бода, додека преостанатите 45 се добиваа за задачите од вештините читање со разбирање и примена на јазични елементи во контекст (за секоја точно решена задача учениците добиваа по еден бод).

Учениците за време од 180 минути требаше да одговорат на задачите во тестот.

Со тестот се проверуваа 3 вештини: читање со разбирање, примена на јазични елементи во контекст и пишување. Учениците освоија во просек 44,18 од вкупно 70 бода. Средната тежинска вредност на задачите е 63,11. Средната оценка изнесува 3,28.

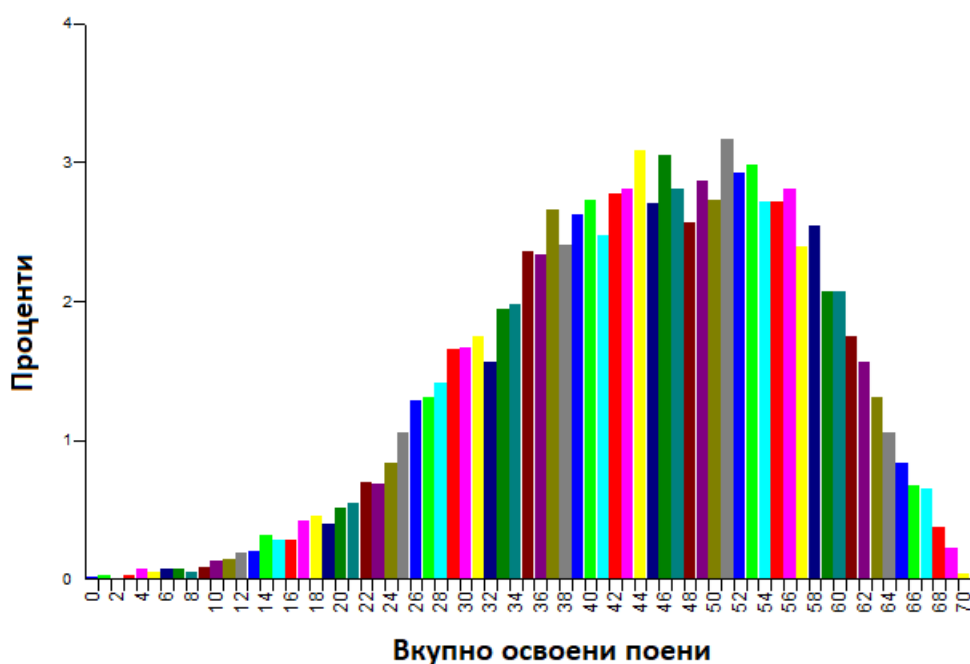
Табела бр. 19: Процент на просечна решеност на задачите во тестот

	Процент на точни одговори	80-100%	60-79%	40-59%	20-39%	0-19%
	Барања со повеќечлен избор	8	6	/	/	1
	Барања од отворен тип	2	7	7	2	/

Од прикажаната табела се гледа дека повеќе од 60% од учениците точно одговориле на голем дел од барањата во двата вида на задачи. Најголем број од задачите имаат точна решеност во интервал 60-79% , додека само 1 испитна задача е со решеност до 19 %. (во табелата не се ставени задачите од способноста пишување).

Од резултатите на направената анализа на тестот и од приказот на хистограмот се согледува дека дистрибуцијата на вкупните резултати е насочен кон повисоките вредности и тестот е во категорија на просечно лесни тестови.

Графикон 4. *Постигања на тестот од јунски испитен рок по англиски јазик*

Во јунската испитна сесија, испитот по англиски јазик го полагаа вкупно 13033 кандидати (5604- ученици од гимназиското образование, 7257 од стручно, а од средното уметничко образование -172 кандидати). Од нив пак 7016 беа девојчиња, а 6017 момчиња. Испитот не го положија 732 ученици. Најдобри постигања имаат кандидатите од гимназиското образование со освоени просечни поени 47,53 бода во споредба со кандидатите од средното стручно образование кои во просек освоиле 41 бод. Малку подобри од нив се кандидатите од средното уметничко образование со освоени во просек 42,24 бода. Што се однесува до тежинското ниво на задачите, односно просечниот процент на решеност на тестот во гимназиското образование изнесува 67,9%, во средното уметничко 60,34%, додека пак во средното стручно образование е најниска и изнесува 59%. Во однос на полот пак, девојчињата со освоени во просек 45,72 бода имаат подобри постигања од момчињата чиј просек за истиот предмет изнесува 42 бода.

Табела 20: Постигања на способности и подрачја по вид на образование

	Гимназиско образование % на постигања	Стручно образование % на постигања	Уметничко образование % на постигања
Читање со разбирање	82,56	77,58	75,23
Примена на јазични елементи во контекст	71,56	63,43	60,21
Пишување	54,71	43,89	51,56

Како што може да се види од табелата погоре, кандидатите од сите три видови образование имаат најдобри постигања во способноста/подрачјето *читање*, а за некој процент пониски постигања во подрачјето *примена на јазичните елементи во контекст*. Како што и се предвидуваше од страна на Државната матурска предметна комисија по предметот англиски јазик, најслаби се постигањата во способноста/подрачјето пишување. Овие резултати не се изненадување бидејќи се должи на фактот дека едната (од двете) задачи од делот *пишување* или (задача 7 во тестот-пишување текст) е најдискриминативна. Истата се смета за најдискриминативна со предвиденото тежинско ниво П40 бидејќи од кандидатите се бара да дадат продуктивен подолг одговор.

Резултатите од анализата покажуваат дека најголем број задачи во јунскиот тест имаат добри психометриски карактеристики. Голем број од задачите имаат висок процент на точна решеност, но истовремено се и со добра дискриминативност. Тоа би значело дека тестот е лесен, но и дека ги мери постигањата на учениците.

Вештината—читање се проверуваше преку две задачи од затворен тип (првата и втората задача од тестот). Првата задача (со повеќечлен избор) имаше 8 барања поврзани со текст од приближно 600 збора. Процентот на решеност е во опсег од 18 до 94%. Тоа значи дека до 94% од учениците точно одговориле на барањата. Втората задача е од видот вметнување реченици во текст. Се работи за текст од кој беа извлечени 7 реченици, а учениците требаше да ги вратат во текстот. Дополнително, меѓу споменатите реченици беа додадени и 2 кои не одговараат на содржината на текстот. Целта на оваа задача беше да се провери дали кандидатот детално ја разбира логичната поврзаност на речениците во текстот. Согласно процентот на решеност на барањата, едно барање е со средна тежина, а сите останати се лесни или екстремно лесни.

Вештината - примена на јазичните елементи во контекст, во тестот, беше проверувана со три задачи од отворен тип на кои учениците требаше да дадат куси одговори. Првата задача, односно задача 3 од тестот е од видот зборообразување. Целта на овој вид задача е да провери дали учениците разликуваат и правилно ги применуваат различните морфолошки категории во даден јазичен контекст. Учениците

одговориле точно на 7 од 10 барања во задачата. Индексите за дискриминативност се 72/62 (прилично високи).

Задача 4 е од видот трансформации на реченици. Целта на овој вид задача е да провери дали учениците ги знаат граматичките категории и истите правилно ги применуваат во креирање алтернативни реченични структури. Резултатите од анализата покажуваат дека од вкупно 10 барања, шест се лесни, а четири се со средна тежина. Индексите на дискриминативност се движат од 30 до 48.

Задача 5 е од видот текст со празнини. Поконкретно, со оваа задача од ученикот се бара да ги пополни празните места во текстот со по еден збор. Целта е да се провери дали учениците знаат точно да ги применуваат лексичките единици и граматичките структури во контекст. Анализата покажува дека од вкупно 10 барања, учениците во просек одговориле точно на 6,76 барања и задачата се смета за релативно лесна.

Вештината – пишување се проверуваше со две задачи од отворен тип со барања на кои учениците требаше да дадат подолг одговор. Задача 6 е од видот кусо писмо (мејл) преку која се проверуваше оспособеноста на учениците за пишување кохерентна, соодветна и добро организирана информација како одговор на секојдневна животна ситуација. На оваа задача учениците можеа да освојат 5 бода. Анализата покажа дека учениците во просек освоиле 3,56 бода. Во споредба со 2019 година, овој ист вид задача има далеку помал процент на решеност што значи дека во јунскиот тест задачата е со далеку полесни барања.

Задача 7 е од видот есеј преку која се мери оспособеноста на учениците да напишат кохерентен текст, по дадени насоки, поткрепен со логички издржани аргументи, применувајќи соодветен опсег на зборови и граматички структури. Анализата покажа дека оваа задача е од средно тежинско ниво и е високо дискриминативна, односно јасно ги издвојува кандидатите со повисоки постигања од оние со пониски. Критериумите преку кои се оценуваше оваа задача се следниве: одговор на задача, кохерентност и кохезија, лексика, граматика и правопис и интерпункција.

Генерално гледано, изготвувачите на тестот успешно го адаптирале тежинското ниво предвидено со скратената испитна програма, без притоа да го доведат во прашање квалитетот на задачите. Но, како и во досегашните години забележано е компромитирање на релијабилноста на полагањето на испитот. Тоа пак доведе до компромитирани резултати. Истото најмногу може да се види кај резултатите од затворениот тип задачи каде кандидатите ги пренесуваат одговорите на црвена листа и е многу лесно истите одговори да се препишат од страна на другите кандидати.

Математика

Во тестот по предметот Математика, согласно испитната програма, застапени се 4 подрачја: *алгебра, геометрија, аналитичка геометрија и прогресии*. Испитот по математика, во јунскиот испитен рок 2021 г. на државната матура, го полагаа вкупно 1510 кандидати.

Просечниот процент на решеност на тестот е 76,27%, односно 54,15 бода од вкупно можни 71 бод.

Табелела 21: Карактеристики на вештините опфатени со тестот

Подрачје	Број на ајтеми	Максимален можен број на бодови	Просечен процент на решеност	Просечни бодови на решеност
Алгебра	15	31	78,55%	24,35
Геометрија	12	23	66,35%	15,26
Аналитичка геометрија	7	12	83,16%	9,98
Прогресии	4	5	91,28%	4,56
Вкупно	38	71	76,27%	54,15

Просечниот процент на решеност на сите подрачја е над 75%, освен подрачјето *геометрија* каде просечниот процент на решеност е 66%, што значи дека ова подрачје матурантите најмалку го имаат совладано.

Во тестот од јунскиот испитен рок 20 задачи се со повеќечлен избор, а преостанатите задачи се од отворен вид (по 9 со краток одговор и со постапка за решавање). Сите задачите од повеќечлен избор се со 4 дистрактори. Секој точен одговор се бодува со 1 бод. Од 18 задачи од отворен вид, 9 се бодуваа со по 2 бода, 4 со по 3 бода, 4 со по 4 бода и една со 5 бода. Овие задачи се задачи во кои се бодува секој чекор од постапката на решавање.

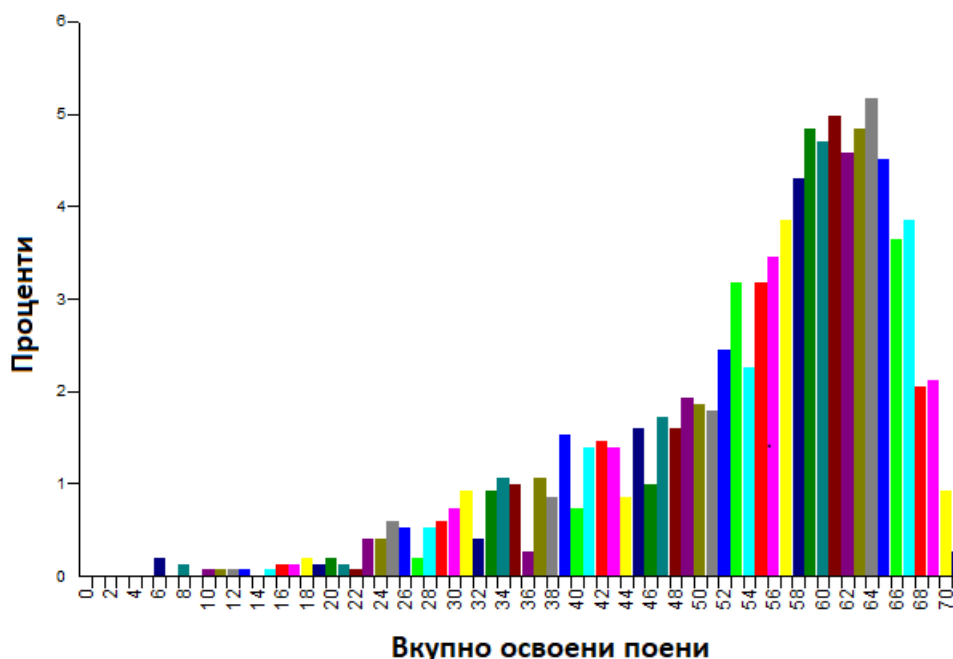
Табелела 22: Карактеристики на задачите опфатени со тестот

Процент на точни одговори	0-40	40-55	56-70	71-85	86-100
Број на задачи со повеќечлен избор	1	0	0	1	18
Број на задачи од отворен вид	1	1	4	5	7

Во 90% од задачите со повеќечлен избор просечниот процент на решеност е над 85%. Друри во 12 задачи од повеќечлен избор процентот на точни одговори е над 90%. Само една задача од повеќечлен избор има процент на решеност под 40%. Таа е од подрачјето *геометрија*. Додека пак, просечниот процент на решеност кај задачите

од отворен вид не е толку висока. Само 39% од задачите од отворен вид се со просечен процент на решеност над 85%. Најнизок просечен процент на решеност имаат задачите што се решаваат во повеќе од три чекори, односно што носеа по 4 или 5 поени. Просечен процент на решеност под 55% имаа 2 задачи. И тие задачи беа од подрачјето геометрија, што покажува дека ова подрачје на учениците им е најтешко. Согледувајќи ги сите мерни карактеристики на задачите и на тестот во целина од испитната сесија јуни 2021 г. може да констатираме дека покажа добри карактеристики. Скоро сите задачи имаат добри мерни карактеристики. Повеќето од задачите од повеќечлен избор се со висок процент на точна решеност, но истовремено се и со добра дискриминативност, освен една која ја имаат решено под 40% од учениците. Додека пак задачите од отворен вид се со понизок процент на решеност, но сепак имаат добри дискриминативни показатели. Отворените задачи севкупно имаат подобри показатели во целината на тестот.

Графикон 5. *Постигања на тестот од јунски испитен рок по математика*

Од приказот на хистограмот се согледува дека дистрибуцијата на вкупните бодови е повлечена кон десно, односно кон повисоките вредности. Од ова се заклучува дека тестот не е во категорија на тешки тестови. Но, притоа треба да имаме во предвид дека математика за државна матура е избран предмет и воглавно го имаат избрано кандидати кои имаат солидни познавања од содржините во математика.

Од вкупниот број кандидати кои избраа да полагаат математика, 729 кандидати се од гимназиско образование, а 781 од стручно образование.

Табелела 23: Резултати по подрачје и вид на образование

Подрачје	Гимназико образование	Стручно образование
Алгебра	81,49	75,80
Геометрија	68,82	64,05
Аналитичка геометрија	85,99	80,52
Прогреси	93,22	89,48

Како што може да се согледа од Табелата 23 кандидатите од гимназиско образование постигнаа подобри резултати во сите четири подрачја од учениците од гимназиско образование. Ова беше и за очекување со оглед на застапеноста на бројот на часови во гимназиско образование и во средно стручно образование. **Постои статистички значајна разлика во просечниот процент на решеност на задачите во подрачјето: Алгебра, Аналитичка геометрија и Прогреси.**

Германски јазик

Испитниот материјал за предметот германски јазик за државната матура во учебната 2020/2021 година се темелеше на скратените испитни програми.

Тестот за оваа испитна година содржеше 6 задачи со вкупно 28 барања. Насоките за реализација на овој дел од испитот беа поставени на веб локацијата на ДИЦ во месец јануари 2021 година.

Во содржината на тестот задачите и барањата беа распоредени според вештините од кои:

- со 4 задачи и 21 барања се тестираше вештината читање со разбирање;
- со 2 задачи и 7 барања (описи за критериуми) се проверуваше вештината пишување.

Максимумот поени што можеа да се добијат на овој тест изнесуваше 65.

Во јунскиот испитен рок на државната матура предметот германски јазик го полагаа вкупно 135 кандидати.

Со тест-книшката се проверуваше оспособеноста на учениците во 2 вештини: читање со разбирање и пишување. Задачата примена на јазичните елементи во контекст од причина што е од затворен тип, беше анализирана во рамките на вештината читање со разбирање. Според резултатите извлечени од анализата, во просек, учениците освоиле 57,16 од вкупно 70 поена. Средната тежинска вредност на задачите е 87,97. Средната оценка изнесува 4,56.

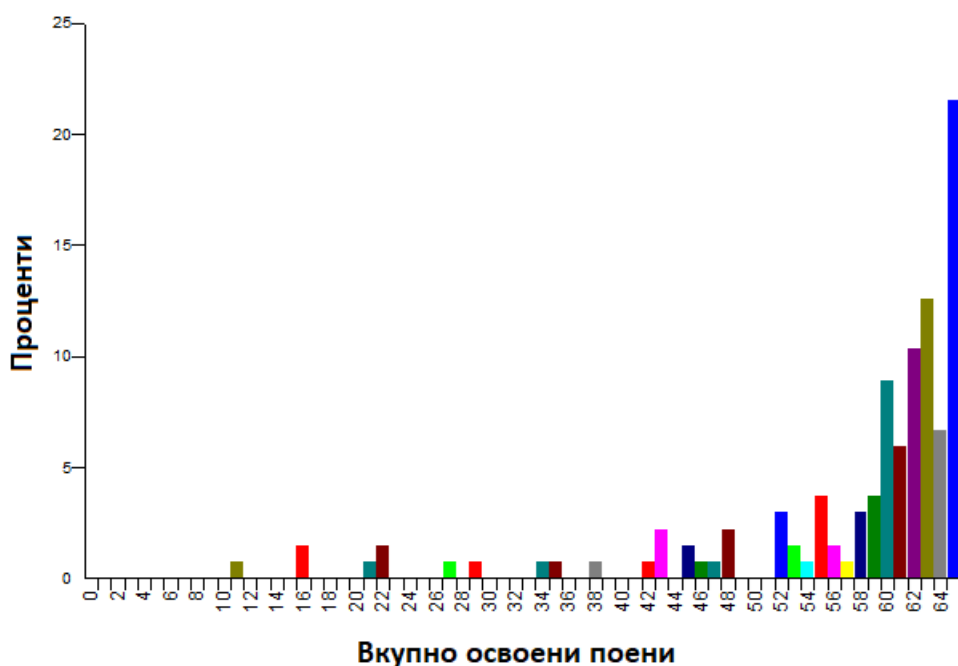
Табела бр. 24: Процент на просечна решеност на задачите во тестот

	Процент на точни одговори	100-80	60-79	40-59	20-39	19-0
	Барања со повеќе член избор	18	2	1	/	/
	Барања од отворен тип	7	/	/	/	/

Од прикажаната табела се гледа дека има голем број задачи од двата вида со точна решеност меѓу 100-80% , додека само една испитна задача е со решеност до 79%.

Според анализата тестот и од приказот на хистограмот се согледува дека дистрибуцијата на вкупните резултати е насочен кон повисоките вредности и тестот е во категорија на лесни тестови.

Графикон 6. Постигања на тестот од јунски испитен рок по германски јазик

Оваа испитна сесија учениците имаат малку подобри постигања во задачите од вештината читање со разбирање во однос на вештината пишување.

Табела бр. 25: Процент на просечна решеност способности/подрачје

Способност/подрачје	Тежинско ниво	Процент на освоени бодови
Читање со разбирање	89,44	17,89
Пишување	84,91	29,72

Генерално гледано, изготвувачите на тестот успешно го адаптирале тежинското ниво предвидено со скратената испитна програма, без притоа да го доведат во прашање квалитетот на задачите. Но, неопходно е да се спомене дека поради малиот број на кандидати кои го полагаа овој испит, за кои иако се покажа дека имаат солидни познавања од предметот германски јазик, имаа ниски перцентилни рангови во однос на кандидатите кои полагале англиски јазик и постигнале исти резултати.

Естетика

Испитот по естетика во јунскиот испитен рок го полагале 63 ученици/матуранти од средното уметничко училиште "Лазар Личеноски" Скопје.

Согласно резултатите од анализата на психометриските карактеристики на задачите во тестот може да се заклучи следното:

Тестот по естетика е лесен. Повеќе од 80% од учениците успеале точно да одговорат на најголем дел од барањата во задачите што го покажува процентот на решеност на тестот кој изнесува 82,43%. Поточно од максимални 60 бода, колку што може да се освојат на тестот, учениците успеале да освојат максимални 50 бода.

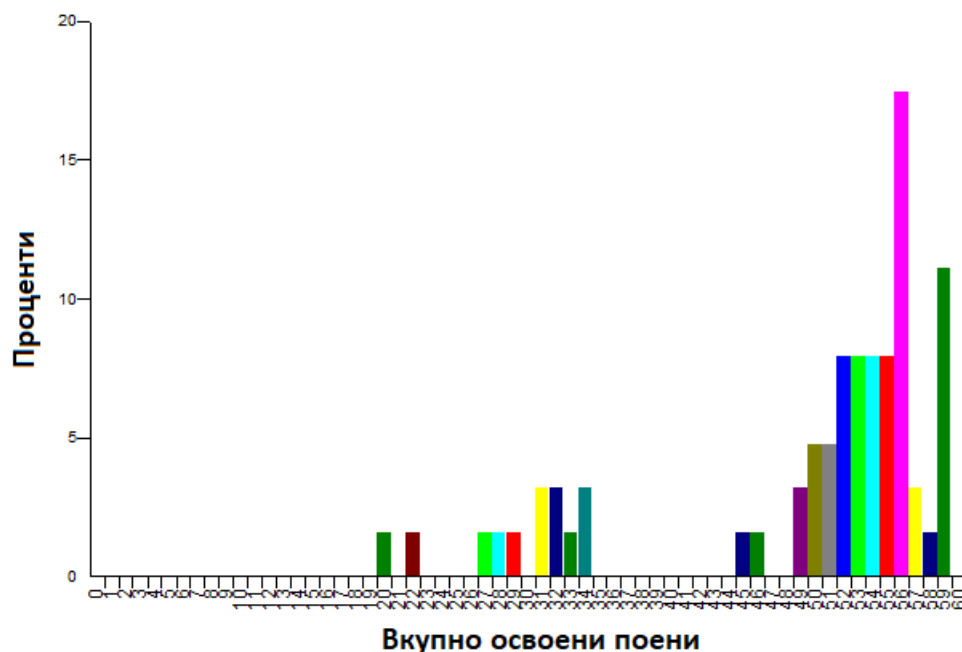
Од прикажаната табела се гледа дека на 32 задачи во тестот (22 со повеќечлен избор и 10 од отворен тип), меѓу 80% и 100 % од учениците дале точни одговори, а нема ниту една задача која не успеале да ја решат барем 20 % од учениците.

Како и претходните испитни сесии, така и оваа, учениците полесно ги решаваат задачите од затворен тип (со заокружување), од отворениот тип на задачи (со краток одговор). Особено потешкотии имаат кога од нив се бара да направат анализа на мислење во естетиката, да дадат критика на уметничко дело со естетски критериуми, да определат карактеристики на уметнички правец, да проценат естетска вредност и сл.

Во тестот има повеќе од 20 задачи чиј процент на решеност е поголем од 90%. Тоа значи дека на овие задачи точни одговори дале повеќе од 90% од учениците.

Од приказот на хистограмот може да се забележи дека дистрибуцијата на вкупните резултати е насочен кон повисоките вредности што исто така е доказ дека тестот припаѓа во категорија на просечно лесни тестови.

Графикон 7. *Постигања на тестот од јунски испитен рок по естетика*

Голем број од задачите во тестот освен што имаат висок процент на точна решеност, истовремено се и со добра дискриминативност. Тоа значи дека тие ги мерат вистинските знаења и постигања на учениците односно овозможуваат да се направи разлика помеѓу добрите и подобрите ученици кои точно одговориле на исти задачи во тестот. Најголем број од задачите имаат добри мерни карактеристики.

Заклучни согледувања и препораки

Сите сегменти од државната матура почнувајќи од дистрибуцијата на материјалот, тестирањето, оценувањето и спроведувањето на приговорите беа согласно мерките за заштита од Ковид 19 на Владата на Република Северна Македонија.

Повеќегодишното искуство во реализацијата на државната матура упатува на заклучокот дека Државниот испитен центар потребно е да направи измени во *Правилник за начинот на полагање и оценување на резултатите на учениците на испитите во државната матура во гимназиското, стручното и уметничкото образование*. Секоја година се зголемува бројот на ученици кои се пријавуваат да ги полагаат екстерните испити во јунскиот и во августовски испитен рок, а потоа (од непознати причини за ДИЦ) не се присутни на денот на испитот. Исто така неопходно е државната матура да се реализира во голем простор. На тој начин изведувањето на испитот ќе биде во исти услови за сите кандидати, а и бројот на тестатори би се намалил.

Во насока на подобрување на реализацијата на државната матура, а со цел подигање на квалитетот на средното образование во нашата држава се препорачува:

- Наставниците кои предаваат македонски јазик и литература, албански јазик и литература и турски јазик и литература да одвојуваат повеќе време од редовната настава за: апликативна примена на јазикот, за примена на теоријата на литературата во структурна анализа на книжевни дела, за читање со разбирање на различни видови текстови, за пишување различни форми на писмено изразување.
- Наставниците по странските јазици, за време на редовната настава поголем акцент да стават на граматичкиот дел (синтаксата). Да ги оспособуваат учениците за ефикасна употреба на разновидни реченични конструкции, да умеат при пишување на текст да составуваат кратки, јасни логични и лесно читливи реченици. Пожелно е да издвојат часови за вежби со учениците како да го формулираат главниот исказ при пишување на есејот и каде да го позиционираат (да биде секогаш содржан во воведот на есејот).
- Наставата по естетика во музичките училишта да се збогати со практични вежби на кои учениците ќе можат да прават анализа на различни естетички концепти, да правата критичка анализа на уметничко дело, да определуваат карактеристики на уметнички правец, да проценуваат естетска вредност на уметничко дело и сл.

- Учениците кои од неоправдани причини не се појавуваат на испити во јунскиот испитен рок и не успеале истите да ги положат во августовскиот испитен рок, да им се одземе правото на стекнување диплома за училишна матура или завршен испит во истата година во која требало да ги полагаат екстерните испити, а кое право според сегашниот Правилник го имаат. На овој начин сметаме дека за полагање државна матура бројот на отсутни кандидати ќе се намали, односно ќе се пријавуваат само учениците кои навистина се подготвувале и се спремни да присуствуваат на денот на испитот.
- Да се намали и листата на изборни предмети за августовски испитен рок. Целта е да се избегнат непотребно финансиски трошоци. Тоа значи дека нема да се организираат испити за оние изборни предмети за кои во јунскиот испитен рок се пријавиле помалку од 300 кандидати.
- Екстерните испити да се организираат и реализираат во големи простори (спортски сали и училишни холови) со цел овластените набљудувачи да имаат поголема контрола и увид во текот на тестирањето, но и да се добијат пообјективни резултати од тестирањата. Учениците треба да сфатат дека државната матура е сериозен испит за што е потребен сериозен пристап и подготовка во текот на четиригодишното средно образование, а не само неколку дена/ недели пред почеток на испитната сесија. На овој начин ќе се сведе на минимум можноста учениците да ги употребуваат мобилните телефони во текот на тестирањето која во последните неколку години е во пораст.
- Правилникот да се збогати со уште неколку правни норми кои најстрого ќе ја санкционираат употребата на мобилните телефони и другите електронски уреди за време на испитите. Тоа значи Правилникот да дозволува построго санкционирање на учениците кои ќе бидат забележани од набљудувачот како користат мобилен телефон во текот на испитот, без претходна опомена. Санкцијата треба да овозможува: отстранување на учениците од испит, забрана за полагање на преоостанатите испити во наредната испитна сесија и забрана за стекнување на друг вид на диплома за завршено средно образование во годината во која се пријавиле да ги полагат екстерните испити.
- Да се размисли за можноста од воведување паричен надомест за полагање на испитите од државната матура за кандидатите од приватните училишта.
- Да се овозможи дополнителен рок за пријавување за оние кандидати кои задоцниле да се пријават на време (најдоцна 30 дена пред почеток на испитите од државната матура), но за оваа услуга да се воведи плаќање на финансиски надомест.